

Araştırma Makalesi/Research Article

**YÖK-TEZ VERİ TABANINDA YER ALAN GÜVENLİK
PERFORMANSI KONULU TEZLERİN ANALİZİ: META BİR
DEĞERLENDİRME¹**

**Müjde AKSOY²
Beyza BERTAN³
Erhan KARA⁴**

Geliş Tarihi: 12/05/2025
Kabul Tarihi: 24/06/2025

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de güvenlik performansı literatürünün gelişim dinamiklerini ortaya koymak amacıyla Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez veri tabanında indekslenen lisansüstü tezlerin sistematik literatür taraması ve meta değerlendirmesini gerçekleştirmektedir. Çalışma; literatürdeki gelişim dinamiklerini ortaya çıkarmak, tezlerdeki metodolojik çeşitlilik, tematik dağılım ve sektörel odakları kritik değerlendirmeye tabi tutmak, uluslararası standartlarla karşılaştırarak boşlukları ve zayıf yönleri belirlemekle birlikte gelecek araştırmalar için yol haritası oluşturmayı amaçlamaktadır. Araştırma, YÖK tez veri tabanı kapsamında güvenlik performansı konusunda yapılmış ilk sistematik değerlendirme olması açısından önem taşımaktadır.

Araştırma kapsamında, 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle (2012) sonrası dönemde hızla üretilen akademik çıktılar, metodolojik çeşitlilik (nicel/nitel/karma yöntemler), kuramsal çerçeveler, yazıldığı yıllar ve uygulama noktaları açısından kritik bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Güvenlik performansını konu edinen tezlerin meta değerlendirmesi için betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmış, tezler sistematik bir şekilde sınıflandırılmış ve yorumlanmış, ana temalar ve kalıplar ortaya çıkarılmıştır.

Analiz bulguları, güvenlik performansı ile ilişkili tezlerin tematik dağılımında güvenlik kültürü (30%) ve güvenlik iklimi (%30) ile doğrudan sistemlerin güvenliği (%20) gibi konuların öne çıktığını göstermiştir. Metodoloji bağlamında ise çalışmaların %95’inin nicel araştırma desenlerini benimsediği, karma yöntem kullanım oranının yalnızca %5 ile sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı ise tek başına hiçbir tezde tercih edilmemiştir. Sektörel dağılıma yönelik bulgularda ise imalat, ulaşım, telekomünikasyon, maden, inşaat, sağlık ve enerji sektörlerinde güvenlik performansına ilişkin çalışmaların yoğunluğu dikkat çekmektedir. Ancak uluslararası literatürle karşılaştırıldığında, tez çalışmalarının sektörel detaylarda bazı tematik ve metodolojik eksiklikler içerdiği görülmektedir. Teknolojik yeniliklerin sınırlı bir şekilde ele alınması, kültürel bağlamın yeterince irdelenmemesi ve uluslararası karşılaştırmalara yeterince yer verilmemesi gibi zayıf yönler, bu çalışmaların geliştirilmesi gereken noktalarını işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Güvenlik Performansı, Sistematik Literatür Analizi, YÖK-Tez Veri Tabanı, Güvenlik Kültürü ve İklimi

¹ Erhan Kara’nın “Güvenlik performansı konusunda YÖK Tez’de yer alan lisansüstü tezlerin içerik analizi” başlıklı yüksek lisans projesinden türetilmiştir.

² Doç. Dr., Bandırma Üniversitesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, maksoy@bandirma.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2995-0371

³ Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, btin@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8752-0524

⁴ Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı, erhankara.el@gmail.com, ORCID: 0009-0001-4612-4338

Atıf: Aksoy, M., Bertan, B. ve Kara, E. (2025). Yök-Tez Veri Tabanında Yer Alan Güvenlik Performansı Konulu Tezlerin Analizi: Meta Bir Değerlendirme *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(1), 27-42.

Analysis of Theses on Safety Performance in the YOK-Thesis Database: A Meta-Evaluation

ABSTRACT

This study aims to reveal the development dynamics of the security performance literature in Turkey by conducting a systematic literature review and meta-evaluation of postgraduate theses indexed in the Higher Education Council (YOK) Thesis Database. The study aims to reveal the development dynamics in the literature, critically evaluate methodological diversity, thematic distribution, and sectoral focuses; identify gaps and weaknesses by comparing them with international standards; and establish a roadmap for future research. The research is significant as it is the first systematic evaluation of security performance within the scope of the YOK thesis database.

Within the scope of the research, academic outputs produced rapidly after the enactment of the Occupational Health and Safety (OHS) Law No. 6331 (2012) were critically evaluated in terms of methodological diversity (quantitative/qualitative/mixed methods), theoretical frameworks, years of publication, and application points. A descriptive content analysis method was used for the meta-evaluation of theses focusing on safety performance. The theses were systematically classified and interpreted, and main themes and patterns were identified.

The analysis findings showed that topics such as security culture (30%), security climate (30%), and the security of systems themselves (20%) were prominent in the thematic distribution of theses related to security performance. In terms of methodology, it was found that 95% of the studies adopted quantitative research designs, while the use of mixed methods was limited to only 5%. The qualitative research approach was not preferred in any of the theses. Findings related to sectoral distribution reveal that studies on security performance are concentrated in the manufacturing, transportation, telecommunications, mining, construction, health, and energy sectors. However, when compared to the international literature, the thesis studies are found to contain some thematic and methodological shortcomings in terms of sectoral details. Weaknesses such as the limited consideration of technological innovations, insufficient examination of the cultural context, and insufficient international comparisons indicate areas for improvement in these studies.

Keywords: Law No. 6331 on Occupational Health and Safety, Safety Performance, Systematic Literature Review, YOK-Thesis Database, Safety Culture and Climate

GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), çalışanların sağlığını korumak ve işyeri ortamında meydana gelebilecek kazaları veya meslek hastalıklarını önlemek amacıyla geliştirilen çok boyutlu bir bilim alanıdır (Heinrich, 1931; ILO, 2020). Bu bilim alanında, güvenlik performansı kavramı; kurumların, organizasyonel birimlerin veya endüstriyel tesislerin ne derece güvenli bir çalışma ortamı sağladığına ve ortaya çıkan riskleri hangi etkinlikte yönettiğine dair kapsamlı bir ölçüt sunmaktadır. Güvenlik performansı kazaların ya da meslek hastalıklarının önlenmesi ve azaltılmasının yanı sıra süreç güvenliği, ergonomik düzenlemeler, kimyasal ve biyolojik risklerin kontrolü, güvenlik kültürü, eğitim faaliyetleri ve teknolojik yeniliklerin uygulanması gibi pek çok bileşeni içermektedir.

Türkiye’de 6331 Sayılı İSG Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle (ÇSGB, 2012), özellikle son on yılda iş güvenliği alanındaki farkındalık ve mevzuat uygulamaları belirgin biçimde artmıştır. Buna paralel olarak, üniversitelerde ve araştırma kurumlarında güvenlik performansının farklı yönlerine odaklanan lisansüstü tezlerin sayısında da hızlı bir artış gözlenmiştir. Ancak, bu tez çalışmalarının hangi konulara ve metodolojilere odaklandığı, hangi teorik çerçevelerden yararlandığı ve elde edilen bulguların uygulamalara nasıl yansıdığına dair bütüncül bir değerlendirme nispeten sınırlı kalmıştır. Bu noktada, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez veri tabanında yer alan lisansüstü tezlerin sistematik bir betimsel içerik analizi, Türkiye’de güvenlik performansına yönelik akademik yaklaşımın genel hatlarını ortaya koymak açısından kritik önem taşımaktadır. Güvenlik performansı konusunu ele alan tezlerin başlıkları, özetleri, yöntem bölümleri, bulguları ve tartışma kısımları taranarak; araştırma temaları, kullanılan kuramsal modeller ve metodolojik yaklaşımlardan faydalanılacaktır. Bu yaklaşım, lisansüstü tezlerin bütüncül bir çerçevede değerlendirilmesine, akademik eğilimlerin zaman içindeki değişiminin takip edilmesine ve farklı disiplinlerden gelen yaklaşımların hangi ölçekte benimsendiğinin görülmesine olanak sağlayacaktır.

Bu bağlamda araştırma, güvenlik performansı konusuna odaklanan lisansüstü çalışmaların analizini gerçekleştirerek temelde şu soruları yanıtlamayı hedeflemektedir:

1. Güvenlik performansı konusunda YÖK-Tez veri tabanında yer alan lisansüstü tezlerin ana temaları ve odak noktaları nelerdir?
2. Bu tezlerde kullanılan metodolojik yaklaşımlar (örneğin nicel, nitel, karma yöntem) ve teorik çerçeveler hangi açılardan farklılaşmaktadır?
3. Türkiye’de güvenlik performansı üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların güçlü ve zayıf yönleri, araştırma boşlukları ve uygulamalara etkisi nasıldır?

Bu soruların yanıtlanması hem akademik literatürü zenginleştirecek hem de saha uygulamalarında güvenlik performansının iyileştirilmesine yönelik yol gösterici sonuçlar sunacaktır. Ayrıca, disiplinler arası yaklaşımların hangi alanlarda yoğunlaştığı veya hangi alanlarla yeterince etkileşime geçilmediği de ortaya konarak, gelecekteki potansiyel araştırma yönelimleri belirlenebilecektir. Çalışmanın, Türkiye’deki güvenlik performansı araştırmalarının mevcut durumunun haritalandırılması, güçlü/zayıf yönlerinin teşhis edilmesi ve gelecekteki çalışmalar için stratejik önceliklerin belirlenmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. KAVRAMSAL YAKLAŞIM

Güvenlik performansı, bir kurum veya organizasyonun güvenlik amaçlarına ulaşma derecesini ifade eden ölçülebilir bir kavramdır. Güvenlik performansının temel bileşenleri güvenlik katılımı ve güvenlik uyumu olarak aktarılmaktadır. Güvenlik performansı bu çerçevede değerlendirildiğinde

temelinde güvenlik davranışını barındırmaktadır (Sakallı, 2023). Son yıllarda güvenlik davranışı üzerine yapılan çalışmalar hız kazanmıştır. Güvenlik davranışı, işletmelerde güvenlik politikalarını teşvik etmek ve bunlara uyumu artırmak için bireylerin eylemlerini ifade etmektedir (Burke vd., 2002). İş sağlığı ve güvenliği (İSG) kapsamında ele alındığında ise, iş kazalarının minimum seviyeye indirgenmesi ve buna bağlı olarak çalışanların güvenliğinin sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Jones, 2011). Kazanın meydana gelebilmesi için belirleyici etmenlerden birisi güvenli olmayan davranıştır (Reason, 1995). Çalışanların algıladığı güvenlik kültürü ve iş kazaları arasındaki ilişkiyi açıklamak için bir dizi psikolojik mekanizma önerilmiştir (Sakallı, 2023). Bu mekanizmaların çoğunda örtük olan bir kültür-iklim-davranış-kaza modeli vardır, kısacası bireylerin güvenlik iklimini algılarının davranışlarını (performanslarını) nasıl etkilediğidir (Clarke, 2010; Neal ve Griffin, 2006; Neal vd., 2000). İSG alanındaki çalışmalar, yalnızca kazaların önlenmesi ve mevzuat uyumuna odaklanmakla kalmayıp; örgütlerin güvenlik odaklı yönetim politikaları, örgüt kültürü ve çalışanların davranışları gibi çok kademeli unsurları bir bütün olarak değerlendirmektedir (Manuele, 2014; ILO, 2021). Bu çerçeveden bakıldığında, güvenlik performansı kavramı, örgüt içinde iş kazası ve meslek hastalığı risklerinin ne ölçüde etkili yönetildiğini, önleyici faaliyetlerin ne ölçüde uygulamaya konulduğunu ve çalışanların güvenli davranış alışkanlıklarını hangi seviyede benimsediğini gösteren temel bir ölçüt niteliğindedir (Reason, 1997; Dursun, 2011). Aynı zamanda bir işletmenin mevcut İSG uygulamalarını ne seviyede sürdürülebilir biçimde hayata geçirdiğini ve örgüt genelinde nasıl bir “güvenlik kültürü” yaklaşımını benimsediğini gösteren bir kavramdır (Manuele, 2014; Reason, 1997). Bu kavram hem teknik hem de insan değerleri, örgüt kültürü, liderlik anlayışı ve mevzuat uyumu gibi çok yönlü araştırmaları içeren, stratejik öneme sahip bir yapıyı ifade etmektedir (Dekker, 2017). Ulusal literatürde ise güvenlik performansı, hem organizasyonel hem de bireysel düzeyde katkılarının güvenlik politikalarına ne ölçüde uyum sağladıklarının ölçüldüğü bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir. (Ceylan ve Çetin, 2013: 45).

Güvenlik performansı, işletmelerin itibarını koruma ve maddi kayıpları önleyerek giderme açısından etkili bir öneme sahiptir. İş kazalarının indirgenmesi, üretkenliğin artırılması ve çalışanların memnuniyetinin sağlanması gibi etkili sonuçlar, güvenlik performansının devamlı geliştirilmesi ile doğrudan ilişkilidir (Williamson, vd., 1997). Güvenlik performansını devamlı geliştiren işletmelerin piyasa değerlerinin arttığı ifade edilmektedir (Brown, 2015).

İSG çerçevesinden bakıldığında güvenlik performansı, örgütlerin İSG alanındaki gelişmelerini somut verilerle takip etmelerine ve sürekli iyileştirme (PUKÖ: Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al) yaklaşımını faaliyete geçirmelerine de olanak tanımaktadır (ISO, 2018). Hem iç denetimler hem de dış denetimler (örneğin; uluslararası sertifikasyon süreçleri) sırasında, örgütlerin güvenlik seviyelerini istatistiksel ve analitik yöntemlerle ortaya koyabilmeleri, stratejik İSG yönetiminin ilk prensibini oluşturmaktadır (TİSK, 2012; TMMOB, 2016). Böylece, güvenlik performansını yönetmek ve sürekli ölçmek, işletmelerin sürdürülebilirlik, sosyal sorumluluk ve verimlilik hedefleri doğrultusunda kazalar olmadan da öğrenmelerine, geliştirici tedbirler almalarına ve örgüt kültürünü dinamik şekilde güncellemelerine imkân tanımaktadır (Weick ve Sutcliffe, 2015). Bu sayede, çalışan sağlığını ve iş yeri güvenliğini esas alan, insan ve teknoloji odaklı bir yönetim anlayışı yerleşmekte ve işletmenin uzun vadeli başarısı güvence altına alınmaktadır (Manuele, 2014). Sonuç olarak güvenlik performansı hem işletmelerin hem de çalışanların yararına olacak şekilde iş kazalarının ve meslek hastalıklarının azaltılmasına hizmet eden, örgüt genelinde proaktif yönetim ve sürekli iyileştirme kültürünü tetikleyen vazgeçilmez bir unsurdur.

Güvenlik performansının değerlendirilmesinde kullanılan kriterler genel olarak iki temel gruba ayrılmaktadır:

1. Gecikmeli (reaktif) göstergeler
2. Öncül (proaktif) göstergeler

Reaktif göstergeler, meydana gelmiş olaylara ve sonuçlarına odaklanarak geçmiş performans hakkında bilgi sunarken; proaktif göstergeler, potansiyel riskleri henüz gerçekleşmeden önce tespit ederek önlem alma fırsatı yaratmaktadır. Bu nedenle, modern İSG yönetim anlayışında proaktif ölçütlerin önemi giderek artmakta, reaktif göstergeler ise geçmişin analizinde tamamlayıcı bir rol oynamaktadır (Hopkins, 2006; Flin vd., 2000). Proaktif göstergelerin öneminin artmasında, 6331 sayılı İSG kanununda risk değerlendirmesi ve acil durum planı hazırlıkları gibi uygulamalardan önemle bahsedilmesi de etkilidir (6331 sayılı İSG Kanunu).

2. YÖNTEM VE GEREÇ

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel içerik analizi tercih edilmiştir. Verilerin sistematik bir şekilde sınıflandırılması ve yorumlanmasına esasına dayanan bu analiz türü sayesinde tezlerdeki temalar ve kalıplar ortaya çıkarılmak istenmiştir. Betimsel içerik analizi, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan ve verilerin sistematik olarak incelenmesini sağlayan bir analiz tekniğidir (Weber, 1990). Temel amacı, metinlerdeki veya görsel materyallerdeki temel kalıpları, temaları ve anlamları ortaya çıkarmaktır (Braun ve Clarke, 2021; Krippendorff, 2019). Bu teknik, metin/söylem içeriğinde yer alan temel bileşenleri saptama, sınıflandırma ve yorumlama amacı ile kullanılan sistemli, metodolojik ve nesnel bir yöntem olarak tanımlanmakta; bir metnin ya da görselin içerisinde sistemli bir biçimde belirlenen temaların mevcudiyetini analiz etmek için gerçekleştirilmektedir (Robert ve Bouillaget, 1997; Alanka, 2024).

Veri toplama aracı olarak doküman incelemesi yoluna gidilmiş; bunun için YÖK-Tez veri tabanında yer alan lisansüstü tezler araştırma kapsamında incelenmiştir. Öncelikle YÖK'ün ulusal tez merkezine giriş yapılmış ve tarama terimi bölümüne arama konusu olarak “güvenlik performansı” yazılmıştır. Tarama sonucunda “güvenlik performansı” ile ilgili, 20 adet teze ulaşım sağlanmıştır. Araştırmada herhangi bir yıl kısıtı uygulanmamıştır. Türkiye’de “güvenlik performansı” üzerine yazılan lisansüstü tezleri incelemek üzere kurgulanan bu araştırmada; tezlerdeki kalıplar ve tematik dağılım, sektörlere göre dağılım, kullanılan yöntemler ve yıllara göre dağılım açısından saptamalar yapılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmada güvenlik performansı konulu lisansüstü tezlerin yazıldığı yıllara göre dağılımına, tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımına, tezlerde yer alan kuramsal çerçeve hakkında bilgi veren kalıplar ve temaların dağılımı ile tezlerdeki uygulama odaklarına yönelik sektörel dağılımına ilişkin bulgular altta sırasıyla aktarılmıştır.

3.1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımları aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Frekans (n)	Yüzde (%)
2011	2	10%
2014	2	10%
2016	1	5%
2017	2	10%
2019	3	15%
2020	1	5%
2021	3	15%
2022	1	5%
2023	3	15%
2024	1	5%
2025	1	5%
Toplam	20	100%

Kaynak: YÖK-Tez veri tabanında yer alan lisansüstü tezlerden derlenmiştir (<https://tez.yok.gov.tr>)

Tablo 1’e göre 20 adet tezin 2011-2025 yılları arasında dinamik olarak dağılım gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Güvenlik performansı kavramının lisansüstü çalışmalar bağlamında en erken 2011 yılı itibariyle ulusal literatürde yer aldığı görülmüştür.

3.2. Tezlerde Kullanılan Yöntemler

İncelenen tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Tezlerde Kullanılan Yöntemler

Kullanılan Yöntemler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Nicel yöntem	19	95%
Karma Yöntem	1	5%
Toplam	20	100%

Kaynak: YÖK-Tez veri tabanında yer alan lisansüstü tezlerden derlenmiştir (<https://tez.yok.gov.tr>)

Tablo 2’ye göre 20 adet tezin 19 tanesinde nicel yöntemlerin tercih edildiği, yalnızca 1 tanesinde ise karma yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir. Nitel yöntemin tercih edildiği herhangi bir lisansüstü çalışma bulgusu YÖK-Tez veri tabanından elde edilememiştir.

3.3. Tezlerdeki Kalıplar ve Tematik Dağılım

İncelenen tezlerde kuramsal çerçeveyi anlamak için tez içerisinde yer alan kalıplar ve temalar aşağıda Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Tezlerde Yer Alan Kalıplar ve Temalar

Kalıplar ve Temalar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Doğrudan Sistem Güvenlik Performansı	2	10%
Doğrudan Tesis (Alan) Güvenlik Performansı	2	10%
Güvenlik Kültürü ve Güvenlik Performansı	6	30%
Motivasyon, Öz Disiplin Kontrol Odağı, Risk Alma Eğilimi ve Güvenlik Performansı	1	5%
Güvenlik Liderliği ve Güvenlik Performansı	1	5%
Çalışanların Eğitimi ve Güvenlik Performansı	1	5%
Güvenlik İklimi ve Güvenlik Performansı	6	30%
İnsan Davranışı Temel Değerleri ve Güvenlik Performansı	1	5%
Toplam	20	100%

Kaynak: YÖK-Tez veri tabanında yer alan lisansüstü tezlerden derlenmiştir (<https://tez.yok.gov.tr>)

Tablo 3'e göre 20 adet tezin kalıpları ve temaları incelendiğinde çalışmaların %60'ının güvenlik kültürü, güvenlik iklimi ve güvenlik performansı bileşenleri arasındaki etkileşimleri incelediğini göstermektedir. İnsan faktörü olmadan doğrudan sistem ve alanların güvenlik performansını ölçen tezler ise %20'lik paya sahiptir.

3.4. Tezlerin Sektörlere Göre Dağılımı

İncelenen tezlerde araştırmaların hangi sektörlerde yürütüldüğüne ilişkin dağılım aşağıda Tablo 4'te aktarılmıştır. Bir tez çalışması ise toplumsal olarak insanların davranışlarını oluşturan temel değerler ile güvenlik performansı arasındaki ilişkiye odaklandığı için herhangi bir sektöre dâhil edilememiş ve aşağıdaki tabloda yer almamıştır.

Tablo 4: Tezlerin Sektörlere Göre Dağılımı

Sektörler	Frekans (n)	Yüzde (%)
İmalat	4	21,05%
Ulaştırım	3	15,79%
Telekominikasyon (Bilgi ve Teknoloji)	2	10,53%
Maden	2	10,53%
İnşaat	2	10,53%
Sağlık	2	10,53%
Enerji	2	10,53%
Gıda	1	5,26%
Orman Endüstri	1	5,26%
Toplam	19	100%

Kaynak: YÖK-Tez veri tabanında yer alan lisansüstü tezlerden derlenmiştir (<https://tez.yok.gov.tr>)

Tablo 4'e göre güvenlik performansı üzerine yazılan tezlerin sırasıyla imalat, ulaşım, telekominikasyon, maden, inşaat, sağlık ve enerji sektörlerine odaklandığı görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'deki güvenlik performansı araştırmalarının mevcut durumunun haritalandırılması, güçlü/zayıf yönlerinin teşhis edilmesi ve gelecekteki çalışmalar için stratejik önceliklerin belirlenmesi iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışanların tutumları ve algılarının ortaya konması ve sektörel eksikliklerin belirlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda araştırmaya konu olan tezlerin incelenmesi sonucu elde edilen bulgular detaylı olarak aşağıda tartışılmaktadır.

Tablo 1 üzerinden güvenlik performansı konulu tezlerin yıllık dağılımı detaylı olarak incelendiğinde, güvenlik performansı konusundaki akademik araştırmaların dinamik bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Tez sayılarında yıl bazlı dalgalanmalar gözlemlenmektedir. 2019, 2021 ve 2023 yıllarında artış görülmektedir. Bu dönemlerdeki artış, Türkiye'de İSG alanında yapılan düzenlemeler ve artan farkındalıkla ilişkilendirilebilir. Örneğin, 6331 sayılı İSG Kanunu, bu alandaki akademik çalışmaların hız kazanmasında etkili olmuştur (ÇSGB, 2012). O halde hukuki düzenlemeler gibi dış faktörlerin bu eğilimlerde bir rol oynadığı düşünülebilir. Ayrıca, uluslararası düzeyde ISO 45001 İSG yönetim sistemi standardının benimsenmesi, 2018 sonrası dönem için bu alandaki araştırmaları teşvik etmiştir (ISO, 2018). 2024 yılındaki düşüş ise dikkat çekmektedir. Pandemi sonrası akademik üretimdeki değişiklikler ve araştırma önceliklerinin başka alanlara kayması, bu düşüşün nedenleri arasında olabilir. Bu durum, akademik araştırmaların toplumsal ihtiyaçlar ve kaynaklara bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir (Creswell, 2015).

Tablo 2 üzerinden güvenlik performansı konulu tezlerde kullanılan yöntemler incelendiğinde; nicel yöntemler, bu alandaki çalışmaların büyük bir kısmını oluşturmaktadır (%95). Nicel yöntemler, ölçülebilir veriler toplayarak güvenlik performansını etkileyen değişkenler arasındaki ilişkileri sonuç odaklı değerlendirme imkânı sunmaktadır. İncelenen bazı çalışmalarda likert ölçeği tabanlı anketler kullanılmış, güvenlik kültürü, çalışan bağlılığı ve performans arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Regresyon analizi ve korelasyon testleri, güvenlik performansının bağımsız değişkenlerle ilişkisini ortaya çıkarmada etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Nicel yöntemler, büyük örneklemeler üzerinde genelleştirilebilir sonuçlar sunarak, güvenlik performansı alanında istatistiksel geçerlilik sağlamıştır.

Nitel yöntemler ise, güvenlik performansı çalışmalarında tercih edilmemiştir. Oysaki nitel yöntemler, bireylerin güvenlik algılarını, örgütsel süreçleri ve bağlamsal faktörleri derinlemesine düşünmeyi mümkün kılma gücüne sahiptir. Özellikle küçük örneklemelerde kullanılan bu yöntem, teori geliştirme süreçlerine katkıda bulunabilir (Denzin ve Lincoln, 1994). Yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla, çalışanların risk algıları ve güvenlik kültürü üzerindeki sonuçları değerlendirme şansı elde edilebilir. Görüşmelerden elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle incelenebilir veya güvenlik kültürü ile performans arasındaki bağlantılar detaylandırılabilir (Braun ve Clarke, 2021).

Karma yöntemler ise yalnızca bir doktora tez çalışmasında tercih edilmiştir. Bu yöntemlerin tezlerdeki kullanım oranı %5'dir. Anket ve görüşmeleri birleştirerek, çalışanların güvenlik algıları ile örgütsel kültür arasındaki ilişki analiz edilmiştir (Sakallı, 2023). İlk aşamada nicel veriler toplanmış, ardından nitel veri analiziyle bağlam detaylandırılmıştır (Creswell ve Plano Clark, 2018). Çünkü karma yöntemler nicel ve nitel yaklaşımların güçlü yönlerini birleştirerek daha kapsamlı analizler sunmaktadır. Fakat incelenen tezlere bakıldığında (bakınız Tablo 2) %5lik oran güvenlik performansına yönelik tezlerde bu yöntemin yeterince yer bulamadığını göstermektedir. Oysa karma yöntemler, güvenlik performansı konusundaki araştırmalarda hem genelleştirilebilir hem de bağlamsal sonuçlar üreterek, daha güçlü araştırma bulgularını ortaya çıkarabilecektir. Fakat incelenen tezlerde, nitel ve karma yöntemlerin kullanım oranının sınırlı olması, bu yöntemlerin potansiyelinin tam olarak değerlendirilmediğini göstermektedir.

Tablo 3 üzerinden tezlerde yer alan kalıplar ve tematik dağılım incelendiğinde ise büyük çoğunlukla güvenlik kültürü, güvenlik iklimi ve güvenlik performansı arasındaki ilişkilerin analiz edildiği görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre kadercilik dışındaki güvenlik kültürü faktörleri (yöneticilerin tutumları, yöneticilerin davranışları, güvenlik önceliği, güvenlik eğitimi, güvenlik iletişimi, çalışanların katılımı, güvenlik farkındalığı ve yetkinlik, raporlama kültürü) güvenlik performansı üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkide bulunmaktadır. Kaderciliğin güvenlik performansı üzerine etkisi ise negatif yönlü olarak tespit edilmiştir (Dursun, 2011). Güvenlik kültürünün güvenlik performansı üzerinde etkisinin imalat sektöründe incelendiği tez çalışmasında güvenlik kültürünün performans üzerinde önemli bir etkisinin olduğu sonucuna varılmış ve yeterli düzeydeki çalışan katılımının çalışanların işletmeye olan bağlılıklarını arttırdığı bunun bir sonucu olarak da çalışan motivasyonlarının geliştiği ortaya konmuştur (Aksu, 2019). Güvenlik kültürü ve performansı arasındaki ilişkinin ölçüldüğü benzer bir çalışmada da güvenlik kültürü faktörlerinin güvenlik performansı üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkide bulunduğu belirlenmiştir (Kalaycıoğlu, 2019). Güvenlik kültürü, güvenlik performansı ve iş tatmini arasındaki ilişkiler maden sektöründe yürütülen farklı bir tezde de anlamlı bulunmuştur. İş tatmininin, güvenlik kültürü ve güvenlik performansı arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çelik, 2014). Yine benzer kalıpla yürütülen bir tez çalışmasında güvenlik iklimi-iş tatmini ve güvenlik iklimi- örgütsel bağlılık ilişkilerinde güvenlik performansının kısmi aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir (Er, 2016). Güvenlik performansı ve iş performansının önemini üç bireysel farklılık değişkeni (güvenlik motivasyonu, özdisiplin, kontrol odağı ve risk alma eğilimi) çerçevesinde inceleyen bir diğer tez çalışmasında ise güvenlik motivasyonu ve güvenlik performansının, özdisiplin ile iş performansı arasındaki ilişkiye sıralı olarak aracılık ettiği bulunmuştur (Dönmez, 2019). Şengül, (2020) tarafından imalat sektöründe gerçekleştirilen tez çalışmasında, olumlu güvenlik ikliminin çalışanların güvenlik performansına olumlu yönde etki ettiği sonucuna varılmıştır. Güvenlik kültürü ve kültürel uyum faktörlerinin güvenli davranış performansı üzerindeki etkisinin incelendiği enerji sektöründe yürütülen tez çalışmasında ise güvenlik kültürü algısının güvenlik performansı üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (İmal, 2021).

Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde güvenlik iklimi, güvenlik kültürü, güvenlik performansını etkileyen faktörler ve güvenlik iklimi ve kültürünün güvenlik performansına etkisini tespit etmek amacıyla yürütülen ve araştırmamız kapsamında ele alınan bir adet uzmanlık tezi bulunmaktadır. Bu uzmanlık tezinde ise iş kazası ve meslek hastalıkları hakkında bilgisi olanların güvenlik iklimi, güvenlik kültürü ve güvenlik performansı algılarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Güvenlik iklimi, güvenlik kültürü ve güvenlik performansının pozitif korelasyon gösterdiği ortaya konmuştur (Kara, 2021). Gıda sektöründe yürütülen iş güvenliği kültürü ve güvenlik performansı düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen tez çalışmasında ise çalışanların güvenlik kültürü düzeylerinin güvenlik performansını anlamlı düzeyde etkilediği tespit edilmiştir (Türkmen, 2021).

Güvenlik liderliği ve güvenlik performansı arasındaki ilişkinin ölçüldüğü havayolu taşımacılığı sektöründe yürütülen tez çalışmasında ise güvenlik liderliğinin güvenlik iklimi ile pozitif ilişkisi olduğu tespit edilmiş, yine aynı şekilde güvenlik iklimi ile güvenlik performansı arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (Ceyhan, 2022). Liderlik hem lisansüstü çalışmalarda hem de literatürde güvenlik performansını etkileyen bir diğer kritik faktör olarak öne çıkmıştır (Dursun, 2011; Çelik, 2014). Uluslararası literatürde ise Clarke (2013) ile Zuofa ve Ocheing (2017) tarafından yürütülen çalışmalar, liderlik tarzlarının güvenlik kültürünü şekillendirmedeki önemine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda lisansüstü çalışmaların liderlik uygulamalarını sektörel düzeyde detaylandırması, literatürle uyumlu olmakla birlikte, sektörel farkların incelenmesinde önemli bir katkı sağlamıştır.

Güvenlik iklimi, örgütsel bağlılık, güvenlik motivasyonu ve güvenlik performansı arasındaki ilişkileri inceleyen ve bu ilişkilerde örgütsel bağlılığın aracılık rolünü belirlemeye çalışan doktora tez çalışmasında ise güvenlik ikliminin güvenlik performansına etkisinde aracılık rolü bulunmamıştır. Ancak güvenlik motivasyonu güvenlik performansını olumlu yönde etkilemektedir (Bağırhan, 2023). Yine inşaat sektöründe çalışanların güvenlik iklimi, iş güvenliği performansı ve işe bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelendiği tez çalışmasında güvenlik performansı, güvenlik iklimi ve işe bağlılık durumlarının birbirleri üzerinde pozitif yönde etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerde güvenlik performansı arttıkça, güvenlik iklimi ile işe bağlılığın da arttığı görülmüştür (Ağırbaş, 2024). Hastane öncesi sağlık hizmetlerinde çalışanların iş yerindeki güvenlik iklimi algısının güvenlik performansına etkisini araştırmayı amaçlayan tez çalışmasında ise araştırma bulgularına göre çalışanların güvenlik iklimi algısının yükselmesiyle güvenlik performansının arttığı tespit edilmiştir (Oruç, 2025).

Farklı bir perspektif ile yürütülen, çalışanların eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme sistemi kullanımının güvenlik performansına etkisinin incelendiği tez çalışması kapsamında ise 2 araştırma grubu oluşturulmuş; birinci gruba çoktan seçmeli, ikinci gruba tehlike tespit afişi kullanılarak eğitim sonrası sınav gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, tehlike tespit afişi başarı puanları çoktan seçmeli sınav puanına göre daha yüksek bulunmuştur (Dalyan, 2023). İnsan davranışlarının temelini oluşturan değerlerin güvenlik performansı ile ilişkisinin doktora tez çalışması kapsamında ele alındığı araştırmada ise öz koruma, muhafazakârlık ve öz yetkinlik üst değerlerinin güvenlik performansına negatif bir etkisi tespit edilmiştir. Değişime açıklık, öz aşkınlık ve gelişim değerlerinin ise güvenlik performansına pozitif bir etkisi olduğu saptanmıştır (Sakallı, 2023).

Tablo 3 içerisinde yer alan dört tezin yalnızca sistemlerin ve tesislerin güvenlik performansına odaklandığı görülmektedir. Bunlardan birinde ulaşım sektöründe metro hattı kapsamında hat güvenliğine yönelik performans ölçümü gerçekleştirilmiş (Bayrak, 2011); diğerinde ise liman tesisinde güvenlik performansı ölçülmüştür (Nurduhan, 2017). Telekomünikasyon hizmetlerindeki sistemler ile ilgili yürütülen diğer iki tezde ise sistemlerin güvenlik performansları doğrudan saha çalışması yöntemiyle ölçülmüştür (Mahdı, 2014; Arık, 2017).

Tablo 4 üzerinden ayrıntılı bir inceleme yapıldığında; tezler, sektörel bağlamda güvenlik performansını yükseltmeye yönelik somut öneriler sunarak uygulamalı literatüre olumlu katkılar sağlamıştır. Örneğin; imalat sektöründe gerçekleştirilen tüm tez çalışmaları yüksek güvenlik iklimi ve güvenlik kültürünün çalışanların güvenlik performansına yönelik olumlu katkılar sağladığını göstermiştir (Dursun, 2011; Er, 2016; Aksu, 2019; Şengül, 2020). İnşaat sektöründe yapılan tez çalışması, kişilerde güvenlik performansı arttıkça, güvenlik iklimi ile işe bağlılığın da arttığını göstermiştir (Ağırbaş, 2024). Bu sektörde yapılan farklı bir çalışma da, güvenlik kültürünün çalışanların güvenlik davranışlarını şekillendirdiğini ve kazaların engellenmesinde kritik bir durum ortaya koyduğunu aktarmaktadır (Cooper ve Phillips, 2004). İnşaat sektörü için incelenen diğer tezde ise güvenlik performansının, işyerinde çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için alınan tedbirlerin etkinliğinin ölçülmesi şeklinde ifade edildiği görülmüştür. Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin kullanılmasının, çalışanların güvenlik davranışlarını geliştirmelerine ve işyerindeki güvenlik performansının iyileştirilmesine katkı sağladığı tespit edilmiştir (Dalyan, 2023). İnşaat sektöründe güvenlik kültürünün çalışan davranışlarına etkisinin analiz edildiği ve eğitim programlarının iş kazalarını azaltmadaki etkisinin vurgulandığı yabancı literatürde yer alan farklı bir araştırma; eğitim gibi proaktif risk yönetimi stratejilerinin, inşaat sektöründe iş kazalarını önlemede etkili olduğunu desteklemiştir (Lingard vd., 2011). Ulaşım sektörü ise, uluslararası ticaretin güvenliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu sektörde yapılan iki çalışma doğrudan tesisin ve alanın güvenlik performansını ölçmüş ve değerlendirmiştir (Bayrak, 2011; Nurduhan, 2017). Proaktif yaklaşımla yürütülen bu

çalışmalar ulaşım sektöründe güvenliği sağlama noktasında teorik ve pratik katkılar sağlamıştır. İncelenen tezlerden birinde ulaşım sektörü için güvenlik iklimi bileşenlerinden güvenlik liderliği ve güvenlik performansı ilişkisi test edilmiş ve liderliğin performans üzerine olumlu etkisi tespit edilmiştir (Ceyhan, 2022). Bu bulgular üniversite ve kolej laboratuvarlarında çalışan kişiler üzerinde yürütülen araştırma bulgularında yer alan, güvenlik liderliği ve güvenlik performansı arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin aracı etkisi olduğu sonucu ile uyumludur (Wu vd., 2008). Sağlık sektörü ise hasta güvenliği ve çalışan güvenliği gibi iki ana eksene odaklanan bir alan olarak diğer sektörlerden farklılaşmaktadır. Uluslararası literatürde güvenlik kültürünün hasta bakım kalitesine olan etkisine yönelik Reason'un hasta güvenliği ile güvenlik kültürü arasındaki doğrudan ilişkiyi vurguladığı bir çalışma yer almaktadır (Reason, 1997). Ülkemizde ise güvenlik performansı üzerine yapılan tez çalışmaları doğrudan çalışan güvenliğine odaklanmaktadır (Kara, 2021; Oruç, 2025). Ayrıca yabancı literatürde, proaktif yaklaşımların sadece sektörel bağlamda değil, teknoloji tabanlı çözümlerle nasıl desteklenebileceğine de odaklanılmaktadır (Lingard vd., 2011). Lisansüstü çalışmaların bu stratejilerin teknolojik boyutunu daha sınırlı bir şekilde ele alması, uluslararası literatürle karşılaştırıldığında bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır.

Tüm bulgular meta bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda Türkiye'de güvenlik performansı alanında yazılan lisansüstü tezler, İSG konularını sektörel bağlamda ele alarak, bu alanda önemli teorik ve uygulamalı katkılar sağlamaktadır. Bu çalışmaların güçlü yönleri, özellikle sektörel bağlamda detaylı analizler yapması, geniş bir metodolojik çeşitlilik sunması ve uygulamalı öneriler geliştirmesidir. Ancak, teknolojik yeniliklerin sınırlı bir şekilde ele alınması, kültürel bağlamın yeterince irdelenmemesi ve uluslararası karşılaştırmalara yeterince yer verilmemesi gibi zayıf yönler, bu çalışmaların geliştirilmesi gereken noktalarını işaret etmektedir.

İnşaat, sağlık, enerji, liman ve imalat gibi sektörlerdeki çalışmalar, güvenlik performansını etkileyen liderlik, güvenlik kültürü, risk yönetimi ve güvenlik iklimi gibi temel kavramlara odaklanmıştır. İncelenen tezler; güvenlik iklimi ve güvenlik kültürünün güvenlik performansı üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemiş ve bu iki faktörün, çalışanların güvenlik prosedürlerine olan bağlılığını artırmada kritik bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Güvenlik performansı ölçümü gibi proaktif risk yönetimi stratejileri, özellikle ulaşım ve telekomünikasyon sektörlerinde iş kazalarının önlenmesinde etkili bir araç olarak vurgulanmıştır. Bununla birlikte, tezlerde uluslararası standartlara uyumun sektörel bağlamlarda uygulanabilirliği ele alınmış, ancak küresel karşılaştırmalara yeterince yer verilmemiştir (Er; 2016; Arık, 2017; Bağırhan, 2023). Çalışmalar, hem örgütsel düzeyde güvenlik politikalarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunmuş hem de iş kazalarının önlenmesine katkıda bulunmuştur. Tezlerde kullanılan metodolojik çeşitlilik, güvenlik performansı araştırmalarına geniş bir perspektif kazandırmıştır. Nicel çalışmalar, anketler ve istatistiksel analizlerle genelleştirilebilir sonuçlar sunmuştur. Fakat tezlerde nitel araştırma yaklaşımlarından faydalanılmaması, elde edilen bulgulardaki derinlemesine bağlamı ortaya çıkaramamıştır.

Güvenlik performansı konusundaki araştırmaların yıllara göre değişimi, akademik çalışmaların toplumsal ve sektörel dinamiklerle ne kadar bağlantılı olduğunu da göstermektedir. Gelecekte bu alandaki araştırmalar için şu öneriler sunulabilir. Yenilikçi yaklaşımlar ve nesnelerin, internet gibi teknolojilerin güvenlik performansı değerlendirmesine dahil edilmesi, akademik ilgiyi artırabilir. Pandeminin İSG kültürü üzerindeki uzun vadeli sonuçlarının araştırılması, bu alandaki akademik literatüre katkı sağlayabilir. Farklı ülkelerdeki İSG uygulamalarının güvenlik performansına etkisi, karşılaştırmalı çalışmalar için bir fırsat sunabilir. Gelecekte daha geniş bir perspektifle ele alınması gereken bazı önemli eğilimler şunlardır:

- Teknolojik Entegrasyonun Artırılması

Gelecekte, güvenlik performansı araştırmalarında yapay zekâ, büyük veri analitiği gibi teknolojilerin etkileri daha kapsamlı bir şekilde ele alınmalıdır. Özellikle enerji ve liman sektörlerinde teknolojik çözümlerin entegrasyonu, iş güvenliği süreçlerini önemli ölçüde iyileştirebilir.

- Kültürel Çeşitliliğin İncelenmesi

Kültürel çeşitlilik, uluslararası projelerde güvenlik politikalarının daha etkili bir şekilde uygulanmasına yönelik önemli bilgiler sağlayabilir.

- Uluslararası Karşılaştırmalar

ISO 45001 gibi uluslararası güvenlik standartlarının farklı ülkelerdeki uygulamalarıyla Türkiye'deki uygulamaların karşılaştırılması, küresel standartların etkinliğini anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Gelecekte bu standartların sektörel farklılıklara uyarlanabilirliği üzerine daha fazla çalışma yapılması, Türkiye'nin küresel güvenlik politikalarına entegrasyonunu güçlendirebilir.

- Akademik ve Sektörel İşbirliklerinin Güçlendirilmesi

Güvenlik performansı konusundaki akademik araştırmaların, sektörel uygulamalarla daha fazla entegre edilmesi gerekmektedir. Türkiye'de üniversiteler ile sanayi arasındaki iş birliklerinin artırılması, hem akademik bilginin sahada uygulanabilirliğini artırabilir hem de sektörlerden gelen geri bildirimlerle daha etkili politikaların geliştirilmesine olanak sağlayabilir.

- Multidisipliner Yaklaşımların Benimsenmesi

Güvenlik performansı araştırmalarında mühendislik, psikoloji, sosyoloji ve işletme gibi disiplinlerin bir arada kullanılması, daha kapsamlı ve yenilikçi çözümler sunabilir. Türkiye'deki çalışmaların bu tür disiplinler arası yaklaşımlara daha fazla odaklanması, alanın gelişimine önemli katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Ağırbaş, T. (2024). *Çalışanların güvenlik iklimi algılarının güvenlik performansına olan etkisinde işe bağlılığın aracılık rolü: Metro inşaatı örneği* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Aksu, A. (2019). *İmalat sektöründeki güvenlik kültürünün güvenlik performansına etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 62–82.

Arık, İ. (2017). *İdeal kampüs ağ yapısının tasarımı ve güvenlik performansının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bağırhan, H. E. (2023). *Çalışanların güvenlik iklimi algısının güvenlik motivasyonu ve güvenlik performansına etkisinde örgütsel bağlılığın aracılık rolü: Elektrik iletim ve dağıtım sektöründe bir araştırma* (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Bayrak, N. (2011). *Aksaray-Havalimanı Metro İşletmesi sinyalizasyon sisteminin işletme-güvenlik performansının stokastik yöntemlerle belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis a practical guide*. London: Sage Publications.

Brown, J. D. (2015). *Safety and corporate value: Aligning organizational goals with risk management*. New York: Springer.

Burke, M. J., Sarpy, A. S., Tesluk, P. E., & Smith-Crowe, K. (2002). General safety performance: A test of a grounded theoretical model. *Personnel Psychology*, 55(2), 429–457. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2002.tb00116.x>

Ceyhan, Y. (2022). *Emniyet liderliğinin güvenlik performansına etkisinde emniyet ikliminin aracı rolü: Uçuş personeli üzerinde bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Gebze Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceylan, A., & Çetin, E. (2013). *İş güvenliği kültürü*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Clarke, S. (2010). An integrative model of safety climate: Linking psychological climate and work attitudes to individual safety outcomes using meta-analysis. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83(3), 553–578. <https://doi.org/10.1348/096317909X452122>

Clarke, S. (2013). Safety leadership: A meta-analytic review of transformational and transactional leadership styles as antecedents of safety behaviours. *Journal of Occupational Organizational Psychol*, 86(1), 22–49.

Cooper, M. D., & Phillips, R. A. (2004). Exploratory analysis of the safety climate and safety behavior relationship. *Journal of Safety Research*, 35, 497– 512.

Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Ed. ve Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3. Baskı). London: Sage Publications.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2012). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. Resmi Gazete Sayısı: 28339.

Çelik, E. (2014). Güvenlik kültürünün güvenlik performansına etkisi: İş tatmininin aracılık rolü (Doktora Tezi). Ankara: Gazi üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dalyan, H. (2023). *Çalışanların eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin güvenlik performansına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Dekker, S. (2017). *The field guide to understanding human error*. Boca Raton: CRC Press.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds) (1994). *Handbook of qualitative research*. London: Sage Publications.

Dönmez, D. (2019). *Predicting job performance through personal factors: The mediating role of safety motivation and safety performance* (Master's Thesis). Ankara: Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences.

Dursun, S. (2011). *Güvenlik kültürünün güvenlik performansı üzerine etkisine yönelik bir uygulama* (Doktora Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Er, M. (2016). *Güvenlik ikliminin iş tatmini ve örgütsel bağlılık üzerine etkisi, güvenlik performansının aracılık rolü: kayseri mobilya imalat çalışanları üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Flin, R., Mearns, K., O'Connor, P., & Bryden, R. (2000). Measuring safety climate: Identifying the common features. *Safety Sciences*, 34(1-3), 177–192. [https://doi.org/10.1016/S0925-7535\(00\)00012-6](https://doi.org/10.1016/S0925-7535(00)00012-6)

Heinrich, H. W. (1931). *Industrial accident prevention: A scientific approach*. New York: McGraw-Hill.

Hopkins, A. (2006). Studying organisational cultures and their effects on safety. *Safety Science*, 44(10), 875–889. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2006.05.005>

International Labour Organization (ILO). (2020). *Safety and health at work: World statistics*. Cenevre: ILO.

International Labour Organization (ILO). (2021). *Occupational safety and health convention*, No. 155. Cenevre: ILO.

International Organization for Standardization (ISO). (2018). *Mesleki sağlık ve güvenlik yönetim sistemleri (ISO Standart No. 45001:2018)*. <https://www.iso.org/standard/63787.html>

İmal, E. (2021). *Güvenlik kültürü, kültürel uyum ve güvenlik performansı arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Enerji sektöründe bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kalaycıoğlu, D. (2019). *Orman ürünleri sanayisinde güvenlik kültürü ve güvenlik performansının incelenmesine yönelik bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi)*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, T. (2021). *Güvenlik iklimi ve kültürünün güvenlik performansına etkisi: Bir tıp fakültesi hastanesi örneği (Uzmanlık Tezi)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi.

Krippendorff, K. (2019). *Content analysis*. London: SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781071878781>

Lingard, H., Wakefield, R., & Cashin, P. (2011). The development and testing of a hierarchical measure of project ohs performance. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 18(1), 30–49.

Mahdı, R. A. M. (2024). *Using deep learning technology to optimize vpn networks based on security performance (Master's Thesis)*. İstanbul: Altınbaş University, Institute of Graduate Studies.

Manuele, F. A. (2014). *Advanced safety management: Focusing on Z10 and serious injury prevention*. New York: Wiley.

Neal, A., & Griffin, M. A. (2006). A study of the lagged relationships among safety climate, safety motivation, safety behavior, and accidents at the individual and group levels. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 946–953. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.91.4.946>

Neal, A., Griffin, M. A., & Hart, P. M. (2000). The impact of organizational climate on safety climate and individual behavior. *Safety Science*, 34(1–3), 99–109. [https://doi.org/10.1016/S0925-7535\(00\)00008-4](https://doi.org/10.1016/S0925-7535(00)00008-4)

Nurduhan, M. (2017). *Liman tesislerinin güvenlik performansının bulanık mantık yöntemiyle ölçülmesi: Bir liman uygulaması (Yüksek Lisans Tezi)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oruç, M. (2025). *Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde iş sağlığı ve güvenliği ikliminin güvenlik performansına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Reason, J. (1995). A systems approach to organizational error. *Ergonomics*, 38(8), 1708–1721. <https://doi.org/10.1080/00140139508925221>

Reason, J. (1997). *Managing the risks of organizational accidents*. Aldershot: Ashgate.

Robert, A. D., & Boullaguet, A. (1997). *Analyse de contenu*. Paris: P.U.F.

Sakallı, A. E. (2023). *Türk toplumunda değer boyutlarının kadercilik eğilimleri, güvenlik motivasyonu, güvenlik performansı ve risk algısıyla ilişkisi* (Doktora Tezi). İstanbul: Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Smith, J., & Jones, R. (2011). *Occupational safety and health management*. London: Routledge.

Şengül, B. (2020). *Çalışanların iş güvenliği iklimi algısı ve güvenlik performansı ilişkisi: bir alan araştırması* (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türk İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK). (2012). *İş kazası ve meslek hastalıkları raporu*. Ankara: TİSK Yayınları.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. (TMMOB). (2016). *İş sağlığı ve güvenliği raporu*. Ankara: TMMOB Yayınları.

Türkmen, G. (2021). *Meyve suyu fabrikası çalışanlarında iş güvenliği kültürünün güvenlik performansına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Weber, R. P. (1990). *Basic content analysis*. London: Sage Publications.

Weick, K. E., & Sutcliffe, K. M. (2015). *Managing the unexpected: Sustained performance in a complex world*. John Wiley & Sons.

Williamson. *Managing the unexpected: Sustained performance in a complex world*, A. M., Feyer, A. M., Cairns, D., & Biancotti, D. (1997). The development of a measure of safety climate: The role of safety perceptions and attitudes. *Safety Science*, 25, 15–27.

Wu, T. C., Chen, C. H., & Li, C. C. (2008). A correlation among safety leadership, safety climate and safety performance. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 21, 307–318.

YÖK-Tez veri tabanı. Güvenlik performansı konulu lisansüstü tezler. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim tarihi: 03.04.2025).

Zuofa, T., & Ocheing, E. G. (2017). Senior managers and safety leadership role in offshore oil and gas construction projects, Creative Construction Conference 2017, CCC 2017, 19-22 June 2017, Primosten, Croatia, *Procedia Engineering* 196, pp.1011-1017.

